

ook Oldouwer bediend, staande onder de Clasfis van Zevenwolden.

Zie HALMA uit WINSEMIUS.

AUSTRACHIA, is volgens de aanwijzing van den Heer ARTING, de naam geweest van het Eiland *Ameland*, zo als *Ter Schelling*, *Westrechia*, of *Westtrachia* genoemd werd, om dat dit westlijk, en *Amelant* oostlijk legt, wordende gescheiden door de uitwateringen, die het *Borndiep*, of *Burdipa*, in die tijden genoemd werd; want de woorden *Auge* / *Age* / *Arge* / *Ouge* / *Eg*, naar de verschillende uitspraaken, betekenen het zelfde, en werden bij de oude Duitschers voor een Eiland genomen, zo als nog hedendaags het Eilandje *Schiermonnikoog* / volgens de Friesche spraak, daar van den naam heeft, als of men zeide, *Graauw Monnikke eiland*.

Not. Germ. Inf. P. 2. p. 14. HALMA.

AUSTRASIA, zie Oost Frankrijk.

AUVERGNE, een der Polders, met *Glimes*, en anderen ten Noorden van *Halsteren* in Staats-Brabant, om en bij *Bergen op den Zoom*, deeze zijn in het laat der voorgaande Eeuw na dat ze eenige jaaren, door het water waren bedolven geweest, weder droog gemalen en op nieuw bedijkt.

AUWERT, een dorp in *Groningen*, zie bladz. 291. ADEWERT, het huis *Aduart* of *Aduwert*, behoorende aan *Mevrouw W. Alberda, Douariere Lewe*, vindt men op de nieuw uitgekomen Kaart van *Groningen*, van den Heer *T. Beckering*, op het eerste blad, op deszelfs standplaats aangewezen, en het gezicht van het zelve van vooren, op het vierde.

AUXWYK, een waterlandfch dorp, zie AXWYK.

AVAAREN, zie HUNNEN.

AVANTURIERS eene benaaming, die men in het laatst der zestiende eeuw gegeven vindt, aan Engelsche Kooplieden, die zig voornaamlijk op den *Lakenhandel* toeleiden: Dat zig deezen in de Nederlanden, en bijzonder te *Middelburg* in *Zeeland*, in het jaar 1598 nederzetterden, werd veroorzaakt door oneenigheden, die 'erte *Londen* ontstonden, tusfchen de Engelsche en duitsche Kooplieden, die tot 't *Hanze-verbond* behoorden, welke oneenigheden zo hoog liepen, dat Keizer *Rudolf de IIde*,

de

de Engelsche
ming van *Ava*
zekeren bepa
zabet, beval
in haar Rijk
Engelsche *Ava*
landen verset
voordeelig se
lig hen te o
brieven, ha
Koninginne
(alwaar met
Klooster va
of het Kloc
Delft en *Ro*
die hen ge
beraadlaage
gezetenen t
verkoozen z
gende dat
ring der wo
zending der
lijk aan de
voelen, in h
en andere E
ne lakens,
te *Middelbu*
verwekte zo
in het jaar
den, werd
voornaamste
ten gaan, w
staan. En r
leden der
fchen de sta
fche steden
fche Lakene

de Engelschen, die voornaamlijk te *Stade* onder deeze benaaming van *Avanturiers*, de Lakenhandel dreeven, beval, binnen zekeren bepaalden tijd het Keizerrijk te ruimen. Koningin *Elizabeth*, beval het zelfde, aan de Duitfche Kooplieden, die zig in haar Rijk en bijzonder te *Londen* hadden nedergezet. De Engelfche *Avanturiers* die *Stade* veilieten, vonden in de Nederlanden verfcheidene plaatfen, die hen, voor hunnen handel voordeelig fcheenen. En de Nederlanders toonden zig gewillig hen te ontvangen. Die van *Groningen*, boden zelfs, bij brieven, haare ftad, en de goede gelegenheid van die, de Koninginne aan. *Groningen*, *Kampen*, *Dordrecht*, *Amfteldam*, (alwaar men hen, tot een Halle of wooning aanbod, het Klooster van St. Maria, het Oude Huiszitten-huis in de Nes, of het Klooster van St. Katharina, of het ronde Bagijnhof,) *Delft* en *Rotterdam* kwamen de *Avanturiers* voor, als zulke fteden, die hen gefchikt dachten. Inmiddels dat 'er bij de Staaten beraadftaagd werd, wat voordeelen, aan hun, zonder de Ingezetenenen te benadeelen, zouden kunnen worden toegestaan; verkoozen zij tot hun verblijfplaats *Middelburg* in *Zeeland*, zeggende dat het water aldaar beter dan elders was, ter zuivering der wolle. Koningin *Elizabeth*, ordonneerde, dat de afzending der Engelfche wollen, naar de Nederlanden, alleenlijk aan deeze Maatfchapij moest gefchiedden. De Staaten bevoolen, in het jaar 1599, dat de leden deezer Maatfchapij, en andere Engelfchen, zig hier te lande onthoudende, hunne lakens, Baaijen, en andere wollen Stoffen, nergens dan te *Middelburg* zouden te markt brengen. Deeze handel, verwekte zontijds veele oneenigheden, dan na dat de Staaten in het jaar 1608 een verbond met Frankrijk gefloten hadden, werd 'er ook gehandeld met Engeland; doch een der voornaamfte hoofdzaaken, die de Engelfchen vooraf wilden laaten gaan, was de vereffening der verfchillen, hier over ontftaan. En niet alleenlijk liepen dezelve zeer hoog, tufchen de leden der Maatfchapij en andere Kooplieden, maar ook tufchen de ftad *Middelburg* en *Amfteldam*, en andere Hollandfche fteden, die de eerstgemelde ftad, de ftapel der Engelfche Lakenen, geheel of ten deele wilden onttrekken. Ook

ter de Clasfis van Leven.

ping van den Heer
iland *Melana*, zo als hi
ia genoemd werd, om te
gt, wordende gefcheiden
ndiep, of *Burija*, in die
den *Kuge* / *Ap. Kegel*
te uifpraaken, betekenen
de Duitfchers voor en Ei-
zags het Eilandje *Sjigra*
praak, daar van den naam
Momikke eiland.

of. P. 2. p. 14. HALMA.

aan, en anderen ten Noor-
, om en bij Bergen op den
vorgaande Eeuw na dat ze
n bedolven geweest, we-
rdijkt.

n, zie bladz. 291. Aan-
wt, behoorende aan Me-
dt men op de nieuw uitge-
Heer *T. Beckering*, op het
ingewezen, en het gezicht
vlerde.

, zie AXWIL.

men in het laatst der zes-
Engelfche Kooplieden, die
toeleiden: Dat zig dezent
e *Middelburg* in *Zeeland*,
rd veroorzaakt door mee-
en, tufchen de Engelfche
lanze-verbond behoorden,
dat Keizer *Rudolf de IIde*,
de

schijnt het dat *Middelburg*, bij deezen twist van zijn vorig recht heeft moeten afzien, wijl de algemeene Staaten aan de *Avanturiers* verlof gaven, om zig, daar het hun goed dacht, neder te slaan. De bepaaling die in Engeland gemaakt werd, dat de Engelsche Lakens in dat Rijk alleen mogten geleverd en bereid worden, was oorzaak, dat het verbod van invoer van geleverde lakens alhier gedaan werd, dat ten wege bragt, dat de Koning zijn gedaan bevel introk, en de Lakenhandel weder op den vorigen voet gebragt werd. Echter raakte *Middelburg* de voornaamste tak van den Handel kwijt, want in laater tijd, vindt men, dat deeze *Engelsche Avanturiers*, zig ook te *Dordrecht* en te *Rotterdam* onthouden hebben, van waar zij in het jaar 1658 vertrokken, door dien de Staaten zig genoodzaakt gevonden hadden, een verbod van invoer van Engelsche stoffen te doen.

AVAUX, (*Claude de Mesme* en *Johan Antoni de Mesme*, Graave d') Vader en Zoon, die beiden de waardigheden van Afgezanten des Konings van Frankrijk bekleed hebben; de eerste tot de handelingen der Munstersche, en de andere tot die der Nijmeegsche Vrede; de laatstgemelde kwam als afgezant des gemelden Konings bij den Staat in het jaar 1679 en verbleef 'er tot 1688. Zijne verrichtingen zijn ons bekend geworden, door de uitgaave van dezelve, bij wijze van Brieven aan den Koning en anderen, uit het Fransch in 't Nederduitsch vertaald, in zes deeltjes. Wij voor ons, hebben liever, dat ieder, des begeerig, de voorvallen van dien tijd leest en beoordeeld, dan dat wij in deeze tegenwoordige tijdsomstandigheden, genoodzaakt zouden zijn, 'er eenig verslag van te doen. Dit moet 'er echter van gezegd worden, dat zo ik mij niet bedrieg, *Jean d'Avaux*, mij voorkomt voor zig zelve een eerlijk man geweest te zijn, en zo men hem hier en daar anders ziet handelen, zulks meer aan de noodzaaklijkheid waarin hij zig bevond, en aan de intrigues van zijn Hof zijn toeteschrijven, dan wel aan zijn Personeel Karakter.

AVENHORN, behoort onder *Dregterland*, en is met deszelfs Ban gelegen ten Noordwesten van *Grosthuisen*, werd begroot op 115 Morgen en 150 Roeden lands. In de Lijst der Verponding

ding van 174
deszelfs ligg
Roeden van
een laage sto
legd; de vo
ritius gewij
Graaven; de
tel van Utre
Barthouds,
gesteld, op
terraad, da
bezat tot i
nog *Avenh*
aldaar hac
hunnen I
frantsch
tie-boek d
behooren,
van Burge
gewichtige
slagen wa
meesteren
Staaten va
gehoorzaan
monstrantse
moeite we
den Predi
staande hi
de Contra
waarnam,
Kerkmeest
den isten
kerk deur
bij verbo
meer zou
meer op
nacht, ge

ding van 1749, telde men aldaar 48 Huizen. Om nauwkeurig deszelfs ligging te bepaalen, zegt men dat *Avenhorn* legt 100 Roeden van de *Beemster*. Aan de tegenwoordige Kerk, die een laage stompe Toren heeft, werd 1642 de eerste steen gelegd; de voorige, die de Parochiekerk, en op naam van *Mauritius* gewijd was, stond ter begeevening der Hollandfche Graaven; de bevestiging echter behoorde aan het Domkapittel van *Utrecht*; het Pastoorfchap bragt op, ten tijde van *Johan Barthouds*, die aldaar 1517, door den Graaf als Pastoor was aangesteld, op 50 Rhijnsche guldens en 6 morgen lands. Het Kosterraad, dat mede door den Graaf in dien tijd begeeven werd, bezat tot inkomsten 2 morgen lands. In 't jaar 1616 was zo als nog *Avenhorn* met *Grosthuiizen* een Combinatie, de Gemeente aldaar had in de maand van November van 't voorsz. jaar hunnen Predikant *Dirk Christiaanszoon*, die Contra-Remonstrantsch gezind was, van zijnen dienst afgezet. In 't Resolutie-boek der stad *Hoorn*, onder welker gebied beide dorpen behooren, werd gezegd, dat zulks met goedvinden, of advijs van Burgemeesteren dier stad geschied was, en dat hun om gewigtige redenen gebleken was, dat hij van zijnen dienst ontslagen was. BRANDT zegt: men houd, dat dit door Burgemeesteren van *Hoorn* geschied was, om dat hij der Heeren Staaten van *Holland*, ter oorzaake van hun genomen besluit, ongehoorzaam was, en met de Predikanten van *Hoorn*, die Remonstrantsch gezind waren, weigerden Clasfis te houden. Veel moeite werd te *Grosthuiizen*, gedaan om eenen *Isack Welsing*, op den Predikstoel te brengen, doch *Dirk Christiaanszoon*, die staande hield onwettig afgezet te zijn, bleef te *Avenhorn*, en de Contra-Remonstranten beletteden, dat *Welsing* den dienst waarnam, te *Avenhorn* was; op verzoek van de Vredemakers en Kerkmeesters, door bevel van Schout en Burgemeesteren, op den 1sten van de maand December 1615, een slot aan de kerk deur gehangen, en een geschrift daar bij aangeplakt, waar bij verboden werd, dat men den afgezetten Predikant niet meer zou doen Prediken. Dan eenige ontembare geesten, meer op geweld dan op reden steunende, begaven zig bij nacht, gewapend met hooivorken, op het kerkhof, en onder-

namen, in weerwil van de Overigheid, en tegen de bedrijsing der wachters, de kerk te openen. Den 4den werd weder een slot aan de kerk deurgehangen, en een ernstiger vermaanschrift aangeplakt, doch dit werd 'er door de Huislieden wederom afgeslagen en gescheurd. Eenigen, die zig daar aan hadden schuldig gemaakt, werden door Burgemeesteren van *Hoorn* verwezen in een boete van 100 guldens. *Dirk Christiaanszoon*, die ons bedunkens wijzer gedaan had, voor dien tijd te buigen, bleef, in weerwil van de Magistraat, te *Avenhorn* Prediken; doch te *Grosthuisen* werd hij geduurende den tijd van zes maanden geweerd, alwaar de beruchte *Sapma* op den Kancel gebragt werd. De verdere moeilijkheden daar uit ontstaan, zullen beter op het Art. *Grosthuisen*, dan hier te pasfe komen, wijl aldaar de grootste opschudding plaats had.

Kerkl. Oudh. van Noord-Holland, 2de deel, bl. 446.

BRANDT, Hist. der Reform., 2de deel, bl. 407-413.

TRIGL. Kerkl. Hist. fol. 448. enz.

AVENNES. (*Jan van*) Graave van Henegouwen, Holland en Zeeland. Zie *JAN DE II DE*.

AVENNES, (*Guido van*) Broeder van Graaf *Jan*, de XLIIste der Utrechtsche Bischoppen, zie *GUIDO*.

AVERBERGE, een *Havezate*, onder het district van het Dorp *Olst* aan den *Yssel*, behoorende aan den Heer *Dirk Ernst*, *Baron van Voerst*.

AVEREEST, zie *OVEREEST*, een Dorp in *Overijsfel*, over de *Rivier de Reest*.

AVESTEIN, een vrije Heerlijkheid in *Staats-Brabant*, op het grondgebied van den *Dinther*, aan de grenzen van *Peelland*, voorzien met hoog en laag rechtsgebied. Deeze Heerlijkheid te weinig van bewooners voorzien zijnde, om daar uit een behoorlijk aantal van Mannen tot Schepenen te kiezen, is de Heer deezer Heerlijkheid genoodzaakt, zijne Ingezetenen te *Dinther* voor het recht te roepen.

Zie *BACHIENE*, bl. 673.

AVEZAATH (DE) twee Dorpen, die in het Kerklijke met elkander gecombineerd zijn, waar van het eene naar de Kerk, *Kerk Avezaat*, en het ander naa de daarin staande *Kapel*, *Kapel*.

Kapel Avezaat
derland, in
ten van *Thi*
net Kerkje g
vereerde alle
Kerk van *U*
Moor, een r
zijn geheele
die *Petrus* g

Zi

AVILA, (
den Hertog
was opgev
dus met h
weldenaar
van Kapite
heid was
het verme
van *Egmon*
het huis v
daaromtren
meente in
de oogmerk
de jaar, te
Prins WIL
den Hertog
een te zam
noodzaakte
het gevegt
heid, en ve
De zegenl
geneeming
bij de ove
bant, omtre
Avila, di
op zijn beur
Requesens, te

Kapel Avezaath genaamd worden. Dezelve zijn gelegen in Gelderland, in de Nederbetuwe, bijna een uur gaansch ten westen van *Thiel*, bij het laatstgenoemde is in 't jaar 1705 een net Kerkje gebouwd. Een Adelijk Heer met naame *Baldricus*, vereerde alles wat hij hier omtrent bezat, in het jaar 805. aan de Kerk van Utrecht. In 1407 stond aldaar een Pastoor *Jan de Moor*, een man van zeer groote Rijkdom, om welken hij met zijn geheele huisgezin, door aanstoking van zijn Kapelaan, die *Petrus* genaamd was, deerlijk vermoord werd.

Zie PONTANUS, *Geldersche Geschiedenis*, pag. 371.

AVILA, (*Sanctius d'*) een Spanjaard van geboorte, die door den Hertog van *Alba*, van zijne jeugd af aan tot den oorlog was opgevoed, die hem in alle zijne togten vergezelde, en dus met hem in de Nederlanden kwam, om als beul en geweldenaar der verdrukten te dienen, en bekleedde den rang van Kapitein der Lijfwacht van den Hertog. In die waardigheid was het, dat *d'Avila* in 't jaar 1567, (toen de Hertog het vermetel besluit, van de Edelen des Lands de Graave van *Egmond* en *Hoorne* gevangen te neemen, ter uitvoer bragt) het huis van *Kuilemburg*, binnen *Brusjel*, en alle de wegen daaromtrent, met gewapende Mannen bezettede, om de gemeente in verschrikking te brengen, wijl die onkundig van de oogmerken des Tirans waren. Toen *Alba* in het volgende jaar, ten uittersten verbaasd, over de eerste togt van Prins WILLEM, over de Maas; was *d'Avila* de eerste, die den Hertog wist te behaagen, met in allerijl eene bende bij een te zamelen, waar mede hij den Graaf van *Hoogstraaten*, noodzaakte over die Rivier te rug te trekken, en aldaar in het gevegt te verslaan, waar bij dien voorstander onzer vrijheid, en verdediger onzer geschondene rechten het leven liet. De zegen van *d'Avila*, werd vermeerderd, door de gevangeneeming van de Heeren van *Duij* en van *Villers*. Doch bij de overwinning die Oranje bij zijnen terugtogt uit Brabant, omtrent *Quesnoij*, op eenige Spaanschen behaalde, werd *d'Avila*, die vergeeffsch zijn volk zocht bij een te houden, op zijn beurt gekwetst. In het jaar 1574. was aan hem, door *Requesens*, ter ontzetting van *Middelburg*, het bevel over het

id, en tegen bevestiging
Den 4den werd voor een
en ernstiger vermaning
te Huislieden wederom
e zig daar aan hadden kon
eesteren van *Hoorn* verwe

Dirk Christiaanszoon, die
voor dien tijd te buigen,
at, te *Avenhorn* Prediken;
ende den tijd van vermaan-
gema op den Kancel gebracht
n daar uit ontstaan, zuden
hier te passe komen, wijl
aats had.

Holland, 2de deel, bl. 446
n, 2de deel, bl. 407-413,
418. enz.

Henegouwen, Holland en

van Graaf *Jan*, te XLIIIde
Guno.

er het distrikt van het Dorp
aan den Heer *Dirk Ernst*,

Dorp in Overijsel, over de

d in Staats-Brabant, op het
n de grenzen van *Peelland*,
ebied. Deze Heerlijkheid
en zijnde, om daar uit een
Schepenen te kiezen, is
odzaak, zijne Ingezeten

HIENS, bl. 673.

lie in het Kerklijke met el-
in het eene naar de Kerk,
de daarin staande Kapel,
Kapel

eene gedeelte der Vloot, die ten dien einde van *Antwerpen* afgezonden was, opgedraagen. *d'Avila* trachtte, langs de linker zijde van de *Honte*, recht tot op *Middelburg* te vaaren, doch de Prins van Oranje, was te vroeg hun oogmerk ontwaar geworden, doende der Staaten Vloot mede in tweeën deelen, houdende het eene deel bij zig, om *d'Avila* voor de stad aftewachten, waar door te weeg gebragt werd, dat *d'Avila*, werkloos gehouden wordende, den scheepsstrijd tuschen *Boijfot*, en den Heer van *Glimes* moest aanzien, naa welker overwinning *Middelburg*, zig aan Oranje moest overgeeven, en hij werks genoeg had te rug te keeren. Meerder roem behaalde hij voor zijnen Koning in den slag op de Mookerheide, in dat zelfde jaar, waarin hij niet alleenlijk overwinnaar bleef, maar waar bij de Nederlanders het ongeluk hadden van twee hunder getrouwste voorstanders *Lodewijk* en *Hendrik*, Graaven van *Nasau*, nevens veele andere dappere Helden te zien sneuvelen.

Onder de onderneemingen der Spanjaarden, in het jaar 1575, is geen van de minsten de bekende togt naar *Schouwen* en *Duivelandt*. *d'Avila* was het bestuur des Legers te land, en den vermaarden *Mondragon* ter zee, toebetrouwd. Welk voordeel de Spanjaarden daar bij behaalden, behoort tot het Art. *MONDRAGON*. Dat echter de Spanjaarden, niettegenstaande hunne overwinningen en grootheid van magt, in tegenoverstelling van de Nederlanders, het meeste nadeel toebragt, was het muiten des volks in het jaar 1576. *d'Avila* die groot gezach over hun had, en meester van 't Kasteel van *Antwerpen* was, kon hun echter niet beteugelen. De schult daar van, legt hij met schampere verwijtingen, den Raad van Staaten te last, hun verwijtende, dat zij met de steden te wapenen, onder voorwendfel van zelfsverdediging, den oproer te grooter maakten; en de Raad beklagde zig tegen hem, dat zij zulks genoodzaakt waren, wijl hij zonder hun te kennen zijn *Guarnifoen* vermeerderde, hem vermaanende tot de afdanking. In plaats van hun geschil te vereffenen, zo borst het uit tot vijandschap. De Raad verbood met raad of daad, de muitende Spanjaarden, die zig binnen *Aalst* onthielden, bij te staan. *d'Avila* vreezende voor zijne Landzaaten, schoon die

zig

zig zijne get
ge Veldstukk
de zijn eigen
Antwerpen g
schijnlijk bu
ter vond hij
noch door w
len. Waar.
maand van
het land te n
Zi

AWICH,
gemeld, in
1188. He
liggende 3
AXEL, o
doch bepar
in de land
en de Stad
de laatstger
zelfs Kerk
te Utrecht
ren, geraak
vermits den
of bezit da
aan het eer
uit de Scha
del van bel
aan den St
Smallega
land der
Zuid Beve
rechtswege

zig zijne gehoorzaamheid onttrokken hadden, zond hun eenige Veldstukken en Buskruid, niet begrijpende hoe hij daar mede zijn eigen zaak verergerde; schoon hij in de verovering van *Antwerpen* groot voordeel van hun trok, het welk hem waarschijnlijk buiten hunne bijstand niet gelukt zou zijn. Echter vond hij zig niet magtig genoeg hunne ongebondenheid, noch door woorden, noch door straffen te kunnen beteugelen. Waar door hij dan, zo wel als de rest der zijnen in de maand van April des volgende jaars (1577) genoodzaakt werd het land te moeten ruimen, en een reis naar Spanje aanteneemen.

Zie STRADA, I. deel, bl. 412, 2S, 54, 92, 534, 36, 51, 53, 73, 74, 82, 86, 601. BENTIVOGLIO, bl. 76, 92—291. enz. HOOFT, en anderen. En de bedrijven waar in hij in den aanvang is tegenwoordig geweest, omstandiger op 't art. van ALBA.

AWICH, een Dorp in Maas en Waal, men vind het zelve gemeld, in de Giftbrief van de Gravinne *Adelheid*, van 't jaar 1188. Hedendaagsch word het *Ewijk* of *Ewich* genaamd, liggende 3 uren beneden *Nijmegen*.

AXEL, of ook wel AXELE, een sterk steedje in Nederland, doch bepaalder gezegd, in het *Oosterdeel van Vlaanderen*, en in de landstreek der Vier Ambachten, tusschen *Sas van Gend*, en de Stad *Hulst*, 4 mijlen van de eerste, en een half van de laatstgenoemde stad. *Axel* werd in het jaar 1105 met deszelfs Kerk door den Bischoep *Burchard*, aan St. Salvator te Utrecht geschonken. Door verraderij van *Imbisse* en anderen, geraakte het in 't jaar 1583 in de magt van Parma. Doch vermits den Staat, en inzonderheid Zeeland, veel aan het verlies of bezit daarvan gelegen was, toonde Prins *Maurits*, daar aan het eerste proeffstuk zijner dapperheid; bij nacht trok hij uit de Schans *ter Neuse*, en bemagigde het 1586. door middel van beklimning. Bij de Munstersche Vrede werd het ook aan den Staat toegekend.

Smallegange, in zijn *Chronijk van Zeeland*, zegt, dat het land der Vier Ambachten, waar van Axel 'er één is, van Zuid Beveland in Zeeland is afgegraaven, en daarom van rechtswege aan Zeeland behoort.